

# Bárcsak ne városították volna a budapesti légszeszüzemet . . .

A mult tél óta nagyon gyakran hallok szegény budapesti polgártársaimnak ezt a sóhaját: bárcsak ne városították volna a gáziüzemet! . . .

A sóhaj alapja igaz. A fővárosi légszeszüzem drága és rossz. Az utcák sötétek. A tél még meg se kezdődött és sok külvárosi lakásban már csak pislognak a lámpák. Ha az idei tél az idei nyárhoz fog aránylani, sokan fagygyertya mellett fogjuk átélni a decemberi estéket.

És ez a rossz, ez az elégtelen világítás: rettenetesen drága. Köbméterenkint husz fillért már sehol se szednek Európában. A gázórát meg kell venni, még pedig drágán. Az áthelyezése majdnem annyiba kerül, mint maga az óra. A saját óráim után még én fizetek kölcsön-díjat. Szóval, a pesti gáziüzem drága és rossz, a városi légszeszgyár nem képes kielégíteni leg-  
elemibb, legjogosabb igényeinket.

És mégis, akármennyire igaz alapja van a budapestiek sóhajtozásának, nincs igazuk, ha a bajokért a városítás elvét okolják. Sőt éppen ellenkező irányban kell keresniök az indokot. A fővárosi gáziüzem nem azért rossz, mert városították, hanem azért, mert — *nem akarták városítani.*

Ezt akarom sóhajtozó polgártársaimnak megmagyarázni,

A közgyűlés két évvel az osztrák gáztársulat szerződésének lejártá előtt mondta ki, hogy a légszeszüzemet városítani akarja. De a város vezérei csak nevettek ezen a határozaton. Ha komolyan vették volna, azonnal megépítették volna a községi légszeszgyárat. A szerződés lejártának napján ez a gyár készen állt volna és modern berendezésének segítségével ellátta volna a várost olcsó és elegendő légszeszszel. A sok bajból semmi se lenne meg.

De a városi politika irányítói nem vették komolyan a városítást. Nem akarták. Meg akarták újítani az osztrák gáztársulat szerződését. Másfél évig azon dolgoztak, hogy ennek többséget toborozanak. Amikor pedig a sokkal jobb francia ajánlat megbuktatta a sokkal rosszabb osztrák ajánlatot, csak úgy nyugodtak bele az üzlet elvesztésébe, hogy legalább a gázgyári klikket megmentették. Városítottak, de az új városi üzem élére odaállították a városítás addigi halálos ellenségeit.

Minden más baj ebből a két esztendei nem akarásból ered. Minthogy nem akartak városítani, tehát nem építettek gázgyárat. Mikor aztán mégis városítottak, nem volt más megoldás, mint az osztrák társulat gyárának megváltása. Ez a gyár ócska, kicsi, rossz. Nem tud annyit termelni, amennyi Budapestnek ma már kell. Drágán is termel, mert berendezése elavult. Rosszul is vezeti a termelt légszeszt, mert csövei rozsdásak, naftalinosak és lyukasak.

Ha városunk vezérei városítani akarták volna a légszeszüzemet, akkor kellő időben állt volna az új gyár és nem kellett volna megvenni ezt az ócskavas-tömeget, még hozzá több mint husz millióért. Ha most nincs elég légszeszünk, akkor ennek az az oka, hogy a gyárunk kicsi. Ennek viszont az az oka, hogy kellő időben nem építettek mást. És miért nem építettek mást? *Mert nem akartak városítani.*

A légszesz drágaságának is részben a gyár elavult berendezése az oka. Modern berendezéssel olcsóbb a termelés. De azért most is lehetne a légszeszt olcsóbban adni. Hiszen a múlt héten jelentette a légszeszgyár igazgatója, hogy az idén kétszer annyi lesz a tiszta nyereség, mint amennyit előirányzott. Számszerint a gázdirektor 1912-ben 1,200.000 korona tiszta hasznot remél. Ez a befektetett 20 millió után 6 százalék. Városi üzemeknek pedig nem kell 6 százalékot kamatoznia.

De a légszesz árát még se szállítják le. Nem is lehet leszállítani. Miért? Azért, mert ez az 1,200.000 korona nem nyereség, hanem amortizáció. A gázgyár 20 millióba került. De ez a gázgyár már legföljebb 1916-ik bírja az üzemet. Akkor lebontják, ha ugyan akkorára kész lesz az új gyár, aminek megint külön története van. 1916-ban tehát a 20 milliós gázgyárból lesz: pár százezer koronát érő ócskavas. Emnélfogva az alatt az öt-hat esztendő alatt, amíg a gyár a fővárosé, nemcsak kamatoznia kell a tőkének, de meg is kellene térülnie. Nem fog ugyan megtérülni. Anyvira túlfizették, hogy nem térülhet meg. De a légszesz árát se fogják leszállítani, mert a kidobott pénzből mégis annyit, amennyit lehet, meg kell menteni.

Miért olyan drága tehát Budapestén a légszesz? Azért, mert túlfizetett áron rossz gyárat vásároltunk. És miért vásároltuk ezt? Azért, mert kényszerhelyzetben voltunk. Miért voltunk kényszerhelyzetben? Mert nem volt meg kellő időben a saját gyárunk. És

mért nem volt meg? *Mert vezéreink — nem akarták a légszeszüzemet városítani!*

Nem mondtam semmi újat. Ami itt adat, azt mindenki régen ismeri. Ami következtes, azt mind megjósoltam három és négy év előtt előre. Én csak azt akartam megmagyarázni, hogy ha a pesti légszeszüzemet drága és rossz, ezért nem lehet a városítás tévét hibáztatni. *Ezért inkább lehet hibáztatni azokat, akik nem akartak városítani.*

És azért kérem én polgártársaimat. Ne sóhajtozzák azt, hogy: bárcsak ne városítottak volna! Mert nem lehetetlen, hogy akik ilyen rosszul városítottak, azoknak talán épen az volt a céljuk, hogy elvegyék a budapestiek kedvét a közüzemek városításától, amely — én istenem! — persze, hogy rossz, ha nem akariák, hogy jó legyen.

Sándor Mihály.